

HİLELİ İFLAS SUÇU

Araş. Gör. Sertaç Işıka*

I. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

A. Genel Olarak

İflas suçları, hileli (TCK m.161) ve taksirli iflas (TCK m.162) şekilleri olmak üzere 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda özel hükümlerin yer aldığı ikinci kitabının, kişilere karşı suçların yer aldığı ikinci kısmın onuncu bölümünde malvarlığına karşı suçlar içinde düzenlenmiştir.

765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nda ise iflas suçları, cürümlerin yer aldığı ikinci kitabın "Mal aleyhine cürümler" başlıklı onuncu babının üçüncü faslında "Dolandırıcılık ve İflas" başlığı altında yer almaktaydı. Ancak m.506'da yer alan düzenlemede yalnızca hileli iflas eden müflisler hakkında uygulanacak yaptırım yer almaktaydı. Hileli iflas suçunu oluşturan fiillerin neler olduğu, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 311. maddesinde belirtilmekteydi.

5237 sayılı TCK'nın genel olarak sistematığına ve kanun çalışmalarına da yansıyan anlayış değişikliğine baktığımızda, kanunun genelinde etkisi görülen ve suç politikasının temel ilkelerinden biri olan hukuk devleti ilkesinin iflas suçlarında da etkin bir rol aldığı görülmektedir. Hukuk devletinin varlığı için gerekli temel ilke olan kanunilik ilkesi bazı sonuçlar doğurmakta olup, konumuz bağlamında bu sonuçlardan belirliliğin sağlanması önem arz etmektedir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, kanunun suç saydığı fiillerin ve bu fiiller karşılığı öngörülen yaptırımların kanun tarafından açıkça düzenlenmesi gereğini ifade etmektedir. Suç ve cezaların salt kanunla düzenlenmiş olması yeterli olmayıp, ilgili suçun unsurları ve sonuçları aynı zamanda herkes tarafından anlaşılır, net ifadelerle düzenlenmiş olması gerekmektedir². Bu ilkeler doğrultusunda hazırlanan yeni TCK'da hileli iflas suçu, hem suçun unsurlarını hem de suçun yaptırımını içerecek şekilde düzenlenmiştir. Bu husus Adalet Komisyonu raporunda, hileli iflas suçunu hangi fiil ve davranışların oluşturduğu açık ve seçik bir şekilde belirtilerek ceza hukukunun güvence fonksiyonunu sağlayan belirlilik ilkesinin yerine getirildiği şeklinde belirtilmiştir.

B. Korunan Hukuki Değer

Hileli iflas suçu ile birden fazla hukuki değer korunduğunu söylemek mümkündür. İflas, ticari hayatta söz konusu olan bir hukuki durum olduğu için tacirlere yönelik bir etki doğurmaktadır. Ticari hayatta bir tacirin acze düşerek borçlarını ödeyemeyecek hale gelmesi ve bu nedenle taraf olduğu borç ilişkilerinde borçlarını yerine getirememesi olağan bir olgu olup, sırf bu duru-

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı

¹ 765 s. TCK m.506: "Hileli müflisler hakkında iki seneden beş seneye kadar ağır hapis cezası verilir."

² Adem Sözüer, "Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Hans-Heinrich Jescheck'in Türk Ceza Hukuku Reformuna Katkıları", **Risk Altındaki Global Dünya Toplumunu ve Ceza Hukuku**, İstanbul, 2011, s.247.

mun ceza hukuku müdahalesini gerektirdiğini söylemek yerinde olmamaktadır³. Ancak borçlarını ödeyemeyecek duruma düşen borçlu, kaçış olarak iflas yolunu seçerek alacaklıların alacaklarına kavuşmalarını engelleyerek onların zarara uğramasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda iflas her ne kadar borçlu ile alacaklı/alacaklılar arasında meydana gelen bireysel bir durum olarak görünüp, hileli iflas suçu ile de zarara uğrayan alacaklı/alacaklıların bulunduğu söylenebilecekse de suç ile korunan yalnızca alacaklı/alacaklıların hakları değildir. Şüphesiz ki hileli olarak iflasa başvuran borçlu karşısında alacaklı/alacaklılar korunmaktadır. Ancak daha geniş perspektiften bakıldığında, hileli iflas suçu ile ön planda korunmak istenen değer ticari hayattaki güven ilişkisi olup, bunun sonucunda dolaylı olarak kredi güveni ile ülkenin ekonomik yapısının da zarar görmesi engellenmek istenmiştir⁴.

II. SUÇUN TEMEL UNSURLARI

A. Maddi Unsurlar

1. Fiil

a. Genel Olarak

TCK m.161'de, hileli iflas suçunu oluşturan fiil olarak, malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunmak düzenlenmiştir. Ancak kanunda, her türlü hileli tasarrufun bu suç oluşturmayaacağı, hileli tasarrufların neler olduğunun dört bent halinde sınırlı sayıda (numerus clausus) sayılmak suretiyle belirtilmiştir. Dolayısıyla suçun seçimlik hareketli⁵ bir suç olarak düzenlendiği görülmekte olup, bu hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi hileli tasarrufun varlığını göstermekte olup hileli iflas suçunu oluşturmaktadır⁶.

³ Sözleşmelerden doğan borçlar kural olarak özel hukuk alanında çözülmesi gereken sorunlar olmakla birlikte, istisnai hallerde ve belli şartlarda suç olarak tanımlanabilmektedir, Bakınız: Nevzat Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara, Sevinç, 1970, s.329; Sulhi Dönmezer, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 16. Bası, İstanbul, Beta, 2001, s.494.

⁴ Ayhan Önder, **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**, İstanbul, Filiz, 1994, s.402-403; "Borçlu olduğu kişilerin alacaklarını ödemekten kurtulmak isteyen bir tacirin hileli tasarruflarının cezalandırılması; alacaklıların, toplumun, ticari hayatın ve devletin yararını koruma adına da gereklidir." Bkz: Talih Uyar, "Taksiratlı (Taksirli) ve Hileli İflas", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.44, Özel S.2009, 2010, s. 964; Ekonomi ceza hukukuyla korunan değer bireysel yararın ötesinde olan ihtiyaçlar olduğu tarihsel gelişim sürecinde de ileri sürülmüştür, Bkz: Yener Ünver, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Ankara, Seçkin, 2003, s.1037; Ayrıca Kazancı'nın da belirttiği üzere, hileli iflas suçu ile korunan hukuki değer öncelikle alacaklı/alacaklıların menfaati olarak kabul edilmiş olsaydı suçun öngördüğü yaptırım, borçluyu alacaklı/alacaklılarına olan borcunu ödetmeye yönelik zorlama şeklinde düzenlenmiş olurdu, Behiye Eker Kazancı, "Hileli ve Taksirli İflas Suçları", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı.9, Aralık 2006, s.153.

⁵ Seçimlik hareketli suçlarda suçun tamamlanması için seçimlik hareketlerden birinin gerçekleşmesi yeterli olup, hareketlerden birinin, birkaçının veya hepsinin gerçekleşmesi halinde de tek bir suç işlenmiş kabul edilmektedir, Bkz: Kayuhan İçel, Füsun Sokullu-Akıncı, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Fatih S. Mahmutoğlu, Yener Ünver, **Suç Teorisi**, 2. Kitap, 3. Bası, İstanbul, Beta, 2004, s.65.

⁶ İzzet Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, Ankara, Seçkin, 2002, s.109; İzzet Özgenç, "İflas Suçları", **Haluk Konuralp Anısına Armağan**, 2. Kitap, Ankara, Yetkin, 2009, s.349; Her ne kadar Yaşar, Gökcan, Artuç'un belirttiği gibi, düzenlemenin lafzından suçun oluşabilmesi için sayılan hareketlerin birlikte gerçekleşmesi gerektiği anlaşılabiliriyorsa da madde gerekçesinde de belirtildiği üzere

TCK m.161'de hileli tasarrufların neler olduğu; alacaklıların alacaklarının teminatı mahiyetinde olan malların kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması; malvarlığını kaçırmaya yönelik tasarruflarının ortaya çıkmasını önlemek için ticari defter, kayıt veya belgelerin gizlenmesi veya yok edilmesi; gerçekte bir alacak ve borç ilişkisi olmadığı hâlde, sanki böyle bir ilişki mevcutmuş gibi, borçların artmasına neden olacak şekilde belge düzenlenmesi; gerçeğe aykırı muhasebe kayıtlarıyla veya sahte bilanço tanzimiyle aktifin olduğundan az gösterilmesi şeklinde düzenlenmiştir⁷.

b. Fiil Şekilleri

(1) Alacaklıların Alacaklarının Teminatı Mahiyetinde Olan

Malların Kaçırılması, Gizlenmesi veya Değerinin Azalmasına Neden Olunması

TCK m.161/1-a'da düzenlenen ve hileli tasarruf olarak kabul edilen, alacaklıların alacaklarının teminatı mahiyetinde olan malların kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması fiili, 765 sayılı eski TCK m.506'nın atfı yaptığı İİK m.311'de⁸ de yer alan bir fiildir.

Düzenlemeye baktığımızda, hileli tasarruf olarak nitelendirilen seçimlik hareketlerden biri olarak düzenlenen bu fiil, kendi içerisinde de seçimlik hareketler barındırmaktadır. Buna göre; malın kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması hallerinden birinin gerçekleştirilmesi hileli tasarruf olarak kabul edilecektir.

Kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunan mallar söz konusu seçimlik hareketin konusunu oluşturmakta olup, bu malların alacaklılar lehine rehnedilmiş olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Çünkü zaten borçlunun malvarlığının sırf mevcudiyeti dahi alacaklılar bakımından, alacaklıların tahsil etme bakımından başlı başına bir teminat oluşturmaktadır⁹. Bu nedenle borçlunun haczedilebilir nitelikteki malları ile iflas halinde iflas masasını oluşturan tüm malvarlığı ya da bir kısmı seçimlik harekette belirtilen "mal" kapsamına girmektedir¹⁰.

hareketler seçimlik olarak düzenlenmiştir, Bkz: Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt.4, Ankara, Adalet, 2010, s.4733.

⁷ Kanaatimizce kanuni düzenlemede, bu hareketlerin "hileli iflasın varlığı" için gereken hareketler olarak düzenlenmiş olması, kanunun lafzı açısından uyumsuzluk göstermektedir. Dört bent halinde sayılan hareketler, hileli tasarruf oluşturan hareketler olarak sayılmış olup, "hileli iflasın varlığı için" ifadesi yerine "hileli tasarrufun varlığı için" ifadesinin kullanılması anlam bütünlüğü için de yerinde olurdu.

⁸ İİK m.311/b.1: "Alacaklıların müşterek rehini makamında olan mallarını tamamen veya kısmen kaçırr, gizler veya tahrir ederse;"

⁹ İcra ve iflas hukukunun bütününe sirayet eden "Borçlunun mameleki alacaklılarının müşterek rehni mesabesinde" ilkesi, borcunun vadesi gelen borçlunun borcunu ödemesi halinde, alacaklıların borçlunun borcuna yetecek kadar malvarlığına müracaat edebileceği güvencesini sağlamaktadır, Bkz: İlhan E. Postacıoğlu, **İflas Hukuku İlkeleri**, C.1, İstanbul, 1978, s.1; Timuçin Muşul, **İflas Suçları – Taksiratlı ve Hileli İflas Suçları ile Diğer İflas Suçları**, İstanbul, Filiz, 1998, s.91.

¹⁰ Borçlunun haczi kabil olmayan malları ile iflas halinde iflas kararından sonra müflisin şahsi emekleri ile edindiği mallar iflas masasına dahil olmayacağından bu mallar hakkında hileli iflas suçu işlenemeyecektir, Bkz: Muşul, **a.g.e.**, s.103; Özgenç, **a.g.e.**, s.111; Kazancı, **a.g.m.**, s.259-160.

Bent kapsamında düzenlenen seçimlik hareketlerden malın kaçırılması ve gizlenmesi, birbirleriyle örtüşen kavramlar olarak değerlendirilebilir. Kaçırma fiili, sonuç itibarıyla malın gizlenmesini sağlamış olduğu için gizlenme fiili daha kapsamlı bir durumu ifade etmektedir. Malın bulunduğu yerden alınarak başka bir yere götürülmesi kaçırma olarak nitelendirilebilirken, malın ele geçemeyecek şekilde saklanması, bilgi verilmemesi veya eksik/yanlış bilgi verilmesi malın gizlenmesi olarak kabul edilebilecektir¹¹. Malın kaçırılması ile borç ödenmediğinde alacaklılarına kavuşmak isteyen alacaklıların, borca teminat oluşturan malvarlığına başvurabilme imkanı ortadan kaldırılmaktadır. Borçlunun iflas masasına devredilmesi gereken mallarını bulunduğu yerden başka bir yere taşınması, malların değerinin altında satılması¹² veya paravan olarak kurulan şirketlere devredilmesi, malların bedelsiz olarak dağıtılması gibi işlemler “malın kaçırılması” olarak kabul edilecektir.

Malın gizlenmesi, borçlunun malvarlığına ait olan bir mal ya da değeri kasten veya verilmesi gereken bilginin verilmemesi şeklinde ihmal suretiyle, alacaklılardan veya iflas memurlarından gizleyerek iflas masasında yer almasının engellenmesidir¹³. Bilginin veya malın gizlenmesi ile suç tamamlanır. Gizlenen malın yapılan araştırma sonucunda bulunmuş olmasının suçun oluşumuna bir etkisi olmamaktadır. Malların bulunmaması için bir yerde saklanması, borçlunun malların kendisine ait olmadığını ifade etmesi, iflas idaresine eksik ya da yanlış bilgi verilmesi ya da verilmesi gereken bilgilerin verilmemesi, mala sahip olduğunu inkar etme gibi haller malın gizlenmesine örnek teşkil etmektedir¹⁴.

Malın değerinin azalmasına neden olma halinde borçlu, malın sahip olduğu ekonomik değer azalmasına ya da yok olmasına neden olabilecek hareketlerle alacaklıların alacaklarını elde etmesini engellemektedir. Malı tahrip etmek ya da bakımsız bırakmak, malın bazı parçalarının sökülmesi, malın kullanım amacına uygunluğunun ortadan kaldırılması, malın elden çıkarılması gereken zamana kadar elden çıkarılmayarak bozulmasına neden olma gibi malın değerini azaltıcı hareketler de hileli iflas suçunu oluşturabilecektir¹⁵.

Bentte düzenlenen her üç seçimlik hareketin de hileli iflas suçunun oluşumuna sebebiyet vermesi, hile içermeleri koşuluna bağlıdır. Borçlu bu şekildeki hileli hareketleri ile malvarlığına ilişkin gerçeklerin ortaya çıkmasını engellemektedir¹⁶.

¹¹ Sedat Bakıcı, **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümler 1**, Ankara, Adalet, 2008, s.868.

¹² Yargıtay, eski kanun döneminde vermiş olduğu bir kararında, borçlunun gayri menkulünü gerçek bedeliyle olsa bile damadına satmasını, malın kaçırılması olarak kabul etmiştir (Yargıtay 6.CD, 21.10.1965, E.4289, K.5869), Bkz: Vural Savaş, Sadık Mollamahmutoğlu, **Türk Ceza Kanunu'nun Yorumu**, Ankara, Seçkin, 1999, s.5529. Kanaatimizce bir malın gerçek değerinden satılması malın kaçırılması olarak nitelendirilmemelidir. Bu durumda borçlunun malvarlığında mal ile malın satış bedeli olan nakit para yer değiştirmiş olacak olup, bu satış bedeli yine borçlunun malvarlığı içinde haczedilebilir nitelikte ya da iflas masasına dahil edilebilir nitelikte bulunmaktadır. Dolayısıyla alacaklıların zararına olarak borçlunun malvarlığında bir azalmadan bahsedilemeyecektir. Satış bedeli borçlunun malvarlığına dahil olduğu sürece malın kaçırılması sözkonusu olmayacaktır., Aynı yönde, Sahir Erman, **Şirketler Ceza Hukuku**, İstanbul, 1993, s.206; Muşul, **İflas Suçları**, s.103-104.

¹³ Kazancı, **a.g.m.**, s.161.

¹⁴ Bakıcı, **a.g.e.**, s.868; Kazancı, **a.g.m.**, s.161.

¹⁵ Erman, **a.g.e.**, s.206; Muşul, **a.g.e.**, s.108; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4734; Bakıcı, **a.g.e.**, s.868

¹⁶ Özgenç, **a.g.m.**, s.341; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4733.

(2) Malvarlığını Kaçırmaya Yönelik Tasarruflarının Ortaya Çıkmasını Önlemek İçin Ticari Defter, Kayıt veya Belgelerin Gizlenmesi veya Yok Edilmesi

Türk Ticaret Kanunu'nda¹⁷ düzenlendiği üzere, iflasa tabi olan gerçek ve tüzel kişi tacirler, ticari hayatta bir takım defterleri tutmakla yükümlendirilmişlerdir. Bu defter ve kayıtların tutulmamasının ticaret hukuku bakımından borçlu üzerinde bir takım sonuçları doğmakla birlikte, biz defter, kayıt veya diğer belgelerin gizlenmesinin veya yok edilmesinin sonuçlarını hileli iflas suçunun gerçekleşmesi bağlamında değerlendireceğiz. Tacirin tutmakla yükümlü olduğu defter ve kayıtlar, onun ticari hayatındaki aktif ve pasif malvarlığını belgeleyen nitelikte olması gerekir. Bu kayıtlar doğrultusunda tacirin malvarlığının hareketleri, zamanlarıyla birlikte takip edilebilmektedir.

Madde düzenlemesine göre, ilgili defter, kayıt ve belgelerin tevsik ediciliği, borçlunun malvarlığını kaçırmaya yönelik tasarruflarda bulunması halinde önem arz etmektedir. Yani borçlunun mallarını kaçırmaya yönelik gerçekleştirilmiş olan hileli bir tasarruf olmaksızın ilgili ticari defter, kayıt veya belgelerin gizlenmesi veya yok edilmesi hileli iflas suçunu gerçekleştirme için yeterli değildir. Borçlu, kaçırılmış olduğu malvarlığının ortaya çıkarılmasını engellemek için ilgili belgeleri gizlemiş veya yok etmişse suçun oluşması mümkün olacaktır¹⁸.

Hareketleri belgeleyen ticari defterlerin nelere olduğu TTK m.64'de düzenlenmiştir. Ancak kayıt ve belgelerden anlaşılması gereken tacirin sadece tutmakla yükümlü olduğu belgeler değildir. Bu doğrultuda, borçlu olan tacirin muhasebe kayıtları, banka hesapları, tapu kayıtları, çek hesapları, bor ilişkilerini tevsik eden sözleşmeler, faturalar, makbuzlar, sevk irsaliyeleri, elektronik kayıtlar gibi ticari defterlerin dayanağını oluşturan belgeler borçlunun malvarlığı hareketlerinin izlenebileceği kayıt ve belgelerdir¹⁹.

Maddede gizlenme veya yok edilmeden bahsedildiği için malvarlığını kaçırılmaya yönelik yapılan tasarrufların bu belgelerde yer almış olması gerekmektedir. Hareketler serbest hareketli olarak düzenlenmiş olup, herhangi bir şekilde gizleme veya yok etme mümkündür. Gizleme; mevcut olan bilgi ve belgelerin saklanarak inceleme yapılmasını engel olunmasıdır. Yok etme ise mevcut bilgi ve belgelerin yakmak, yırtmak, silmek gibi şekillerle imha edilmesidir. Gizleme veya yok etmenin tüm defter, kayıt ve belgeler için yapılması gerekmiyip, malvarlığını kaçırılmaya neden olan bilgi veya belgelerin bir kısmının da gizlenmesi veya yok edilmesi yine suçu oluşturacaktır²⁰.

Borçlunun tacir olarak tutmak zorunda olduğu defterleri tutmaması halinde ticaret hukuku bakımından sonuçları olacağını belirtilmiştir. Ancak ko-

¹⁷ 6102 Sayılı TTK m. 64/1: "Her tacir, ticari defterleri tutmak ve defterlerinde, ticari işlemleriyle ticari işletmesinin iktisadi ve mali durumunu, borç ve alacak ilişkilerini ve her hesap dönemi içinde elde edilen neticeleri, bu Kanuna göre açıkça görülebilir bir şekilde ortaya koymak zorundadır. Defterler, üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre içinde yapacakları incelemede işletmenin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında fikir verebilecek şekilde tutulur. İşletme faaliyetlerinin oluşumu ve gelişmesi defterlerden izlenebilmelidir."

¹⁸ Kazancı, **a.g.m.**, s.161; Özgenç, **a.g.m.**, s.341; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4734; Ali Parlar, Muzaffer Hatipoğlu, **Açıklamalı - Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C.3, Ankara, Seçkin, 2010, s.2670.

¹⁹ Özgenç, **a.g.m.**, s.341; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4734; Bakıcı, **a.g.e.**, s.869.

²⁰ Bakıcı, **a.g.e.**, s.869; Kazancı, **a.g.m.**, s.162.

numuz bağlamında, tacir, tutmakla yükümlü olduğu defterleri en baştan beri tutmamış olması halinde hileli iflas suçunun oluşup oluşmayacağı tartışmalıdır. TTK m.64/3'de tacirin tutmakla yükümlü olduğu defterlerin açılış onaylarının, kuruluş sırasında ve kullanılmaya başlanmadan önce noter tarafından yapılacağı düzenlenmiştir. Buna göre tacirin bu defterlere sahip olup olmadığı noter kayıtlarından öğrenilebilecek olup, iflas gibi bir durumun söz konusu olmadığı henüz ticari faaliyetinin başında malvarlığında hileli tasarrufa gitme amacının olmayacağı görülebilir. Ancak tacirin baştan beri bir şirket kurarak bir süre sonra hileli tasarruflarda bulunma amacının varlığı ortaya çıkarılabiliyorsa, kötü niyetli olan tacirin baştan beri hiç defter tutmadığını beyan etmesi hileli iflas suçunu oluşturabilecektir. Çünkü borçlu tacir, daha en başından tasarruflarını gizlemeye yönelik hareketlerde bulunmuştur²¹.

Hileli tasarrufların olduğunu gösteren ve fakat gizlenen bilgi veya belgelerin daha sonradan ibrazı halinde ise suçun tamamlanması engellenecek ve teşebbüs aşamasında kalması söz konusu olacaktır²².

(3) Gerçekte Bir Alacak ve Borç İlişkisi Olmadığı Halde, Sanki Böyle Bir İlişki Mevcutmuş Gibi, Borçların Artmasına Neden Olacak Şekilde Belge Düzenlenmesi

İİK m.311'de üç farklı bentte sayılan hileli iflas oluşumuna neden olan hareketler, TCK m.161/1-c'de tek bent halinde sayılmıştır. İİK m.311/1'de; ikinci bentte, "Alacaklıların zararına olarak hakikate aykırı makbuzlar vermek veya yazı ile borç ikrar etmek"; üçüncü bentte, "Muvazaalı satışlar, muameleler yahut bağışlamalar yapmak" ve beşinci bentte "Hakikate aykırı borç ikrar etmek yahut muvazaalı muameleler ve mukaveleler yapmak suretiyle alacaklılarını zarara sokmak" şeklinde detaylı bir düzenleme mevcuttur. 5237 sayılı TCK'ya baktığımızda, İİK m.311'de birbiriyle neredeyse örtüşen ve aynı anlama gelerek tekrar oluşturan hareketlerin genel bir ifade ile hepsini kapsayacak şekilde düzenlendiği görülmektedir.

İlgili düzenlemeye göre, fail, gerçekte mevcut olmayan borçlandırıcı bir muamele ile kendisini anlaştığı bir üçüncü kişiye karşı borçlu göstermektedir. Bu şekilde failin malvarlığının pasif kısmı olduğundan fazla görünmektedir. Bu muameleler, failin hatırlı senedi düzenlemesi, bono düzenlenmesi, çek keşide etmesi, borçlandırıcı bir sözleşme imzalaması gibi bir borç yaratıldığını gösteren, gerçek duruma aykırı bir belge düzenlenmesini gerektiren muamelelerden olmalıdır²³. İİK düzenlemesinden farklı olarak TCK'da suçun oluşabilmesi için sahte olarak belge düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bu belgenin varlığı, alacaklıların alacaklarını tam olarak tahsil edebilmelerini engelleyebilmektedir. Çünkü failin anlaşmalı olarak borçlandığı kişi, elindeki belgeye dayanarak icra takibi aracılığıyla failin malvarlığına müdahale edebilecektir. Kanun, anlaşmalı kişi tarafından belgenin icraya konulmasını suçun oluşumu açısından arama-

²¹ Kazancı, noterce onaylanmış olan bu belgelerin varlığının sabit olması halinde, defterlere en baştan beri kayıt girilmemiş, yani boş olmasının suçun oluşumu üzerinde bir etkisi olmayacağını, hileli iflas suçunun oluşacağını belirtmektedir. Kanaatimizce bu durumun borçlunun hileli tasarruflarda bulunduğuna kanıt olmaması amacıyla defteri baştan beri boş tuttuğunun ispatlanması gerekmektedir. Bu amaç dışında defter düzenlememe sadece ticaret hukuku bakımından sonuç doğurmaktadır, Kazancı, **a.g.m.**, s.161-162.

²² Kazancı, **a.g.m.**, s.162.

²³ Kazancı, **a.g.m.**, s.162.

mıştır. Hileli şekilde, gerçek durumu yansıtmayan böyle bir belge düzenlenmesi suçun oluşumu için yeterlidir.

(4) Gerçeğe Aykırı Muhasebe Kayıtlarıyla veya Sahte Bilanço Tanzimiyle Aktifin Olduğundan Az Gösterilmesi Halleri

Tacirin gerçeğe aykırı muhasebe kayıtlarıyla veya sahte bilanço düzenlemek suretiyle malvarlığının aktif kısmının olduğundan az gösterilmesi TCK m.161/1-a'da düzenlenen, alacaklıların alacaklarının teminatı mahiyetinde olan mallarını gizlemesinin başka bir şekli olarak düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere iki halde de borçlu, malvarlığının ortaya çıkmasını engellemeye yönelik hareketlerde bulunmaktadır. Ancak a bendinden farklı olarak d bendinde, gerçeğe olduğundan az gösterilen malvarlığının aktif kısmı tacirin kayıtlarına sahte belge düzenlenmek suretiyle yansıtılmaktadır²⁴. Maddenin a bendinde fail, malları fiili olarak gizlemekte ya da mevcut olan belgeleri ibraz etmekten kaçınmak suretiyle hileli iflas suçunu işleyebilmektedir.

Bu seçimlik hareket, bir önceki c bendinde düzenlenmiş olan hareketin aksi görünümüdür. Malvarlığının pasif kısmın fazla gösterilmesi ile aktif kısmın olduğundan az gösterilmesi halleri hileli hareketler olarak alacaklıların alacak haklarına tam anlamıyla ulaşmalarını engellemeye yönelik hareketlerdir. Ancak c bendindeki düzenlemede borçlu, anlaştığı bir üçüncü kişi ya da kişilerle gerçeğe olmayan bir ilişkiyi belgeleyerek pasifinin fazla görünmesini sağlıyordu. D bendinde ise borçlu, kendi kayıtları üzerinde sahtecilik yaparak aktifinin olduğundan az görünmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda, borçlunun malvarlığının pasif kısmının fazla görünmesini, muhasebe kayıtlarıyla oynayarak veya sahte bilanço düzenleyerek sağlaması halinde d bendinde tanımlanmış olan fiilin gerçekleştiğini söylemek kanunilik ilkesi açısından mümkün olmayacaktır. D bendi sadece sahtecilik suretiyle aktifin az gösterilmesini kapsamına almaktadır²⁵.

İİK m.311/1'de sekizinci bentte yer alan paralel düzenlemede "Hakikate aykırı muhasebe ve sahte bilançolarla aktifini hakikatte olduğundan fazla veya noksan gösterilmesi" hali hileli iflas olarak kabul edilmiştir. Ancak bu düzenlemede aktifin olduğundan fazla gösterilmesinin hileli iflas suçunu oluşturacağı yerinde olmamıştır²⁶. Çünkü borçlu ile ticari ilişkiye girecek olan üçüncü kişiler bakımından, borçlunun olduğundan fazla görünen malvarlığı üçüncü kişilere güven vererek onların borçlu ile ticari ilişkiye girme konusunda tereddüt etmemelerini sağlayabilir. Bu ilişkiler nedeniyle aslında batık durumda olan ancak malvarlığı olduğundan fazla görünen borçlu, ticari ilişkide bulunduğu kişilerden borç para, çek, kredi, gibi menfaatler elde etmiş olabilir. Bu durumda malvarlığının olduğundan fazla gösterilmesi TCK m.161/1-d'ye göre hileli iflas suçunu oluşturamayacak olsa da kanaatimizce borçlunun ticari ilişkiye girdiği kişilere karşı dolandırıcılık suçunu işlediği söylenebilecektir²⁷.

²⁴ Özgenç, **a.g.m.**, s.343.

²⁵ Özgenç, **a.g.m.**, s.343, dipnot no:12; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4735.

²⁶ Aynı görüşte Özgenç, **a.g.e.**, s.114; Kazancı, **a.g.m.**, 163.

²⁷ Aksi görüşte olan Bakıcı, borçlunun aktifini olduğundan fazla göstererek de mallarını kaçırdığını ve hileli iflas suçunu oluşturduğunu belirtmektedir. Bu durumda gerçeğe olmayan mallara karşı haciz imkanını kullanamayacak olan üçüncü kişiler zarara uğrayacaktır. Bu nedenle Bakıcı, değişiklik yapılarak aktifin olduğundan fazla görünmesini sağlamanın da fiil kapsamına alınması gerektiğini ifade etmektedir., Bakıcı, **a.g.e.**, s.870; Kanaatimizce bu halde dolandırıcılık suçunun oluştuğu sonucuna varmak yerinde olacaktır.

2. Konu

Hileli iflas suçu 5237 sayılı TCK sistematüğinde malvarlığına karşı suçlar bölümünde düzenlenmektedir. Bu bağlamda suçun konusunun malvarlığına ilişkin bir değer olduğu açıktır²⁸. Ancak iflas durumu, tacirlere özgü bir durum olduğu için de malvarlığının belli bir kısmının bu suça konu teşkil edebileceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu kısım ise, borçlunun iflas masasına girecek tüm malları olmaktadır.

Bu bağlamda suçun konusunu oluşturan borçlunun iflas masasının kapsamının belirlenmesi için İİK'da iflase ilişkin hükümlere başvurmak gerekecektir. İflas masasının düzenlendiği İİK m.184'e²⁹ baktığımızda, alacakların ödenmesine tahsis olunmak üzere, iflas açıldığı zamanda müflisin haczi kabil bütün malları ile iflasın kapanmasına kadar müflisin uhdesine geçen malların iflas masasını teşkil edeceği düzenlenmiştir. Bu çerçevede baktığımızda, iflase tabi tacirin aktifini oluşturan, iflas açıldığı anda borçlunun malvarlığına dahil olan taşınır ve taşınmaz malları, parası, alacakları, bankalardaki mevduatları, hisse senetleri, paylı ve elbirliği mülkiyet hisseleri, intifa hakkı, miras payı, telif hakları, kendisine ait rehinli malları, iflastan önce haczedilmiş olan mal ve hakları gibi haczedilebilen tüm mal, alacak ve hakları kendiliğinden iflas masasını oluşturur³⁰.

Borçlunun pasifleri açısından baktığımızda, borçlu, fiil unsurunda da görüldüğü üzere pasifi üzerinde gerçekleştirdiği müdahalelerle de alacaklıların alacaklarına kavuşmasını engelleyerek hileli iflas suçunu işleyebilmektedir. Dolayısıyla borçlunun pasifi de hileli iflas suçunun konusunu oluşturmaktadır³¹.

Borçlu kişinin iflase tabi olmayan kişilerden olması halinde, malvarlığı üzerinde hileli tasarruflarda bulunması ya da iflase tabi olsa bile haczedilebilir nitelikte olmayan malvarlığı üzerinde hileli tasarruflarda bulunması halleri hileli iflas suçunun oluşmasına engeldir³².

Hileli iflas suçunu, fiilin suçun konusu üzerinde meydana getirdiği etki bakımından değerlendirdiğimizde, maddede öngörülen seçimlik hareketler bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekecektir. Birinci ve ikinci seçimlik hareketlerde düzenlenen, "...malların kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması" ve "...ticari defter, kayıt veya belgelerin gizlenmesi veya yok edilmesi" fiilleri, bir zarar suçu niteliğindedir. Borçlunun bu hareketleri gerçekleştirmesi iflas masasını oluşturan malvarlığının azalmasına, dolayısıyla alacaklıların zarara uğramasına neden olmaktadır. Ancak üçüncü ve dördüncü seçimlik hareketlerde düzenlenen, "...borçların artmasına neden olacak şekilde belge düzenlenmesi" ve "...aktifin olduğundan az gösterilmesi" fiilleri, soyut tehlike suçu niteliğindedir. Fail bir zarara neden olmasa bile bu fiilleri gerçekleştirmesiyle suçu işlemiş olacaktır.

²⁸ Suçun maddi konusu, failin hareketini maddi olarak üzerinde gerçekleştirdiği kişi veya şeyden ibaret olup, suçların tasnifi açısından kriter olarak da kabul edilebileceği ifade edilmektedir, Bkz: Toroslu, **a.g.e.**, s.61.

²⁹ İİK m.184/1 - "İflas açıldığı zamanda müflisin haczi kabil bütün malları hangi yerde bulunursa bulunsun bir masa teşkil eder ve alacakların ödenmesine tahsis olunur. İflasın kapanmasına kadar müflisin uhdesine geçen mallar masaya girer."

³⁰ Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Bası, İstanbul, Türkmen, 2006, s.1007-1015; Saim Üstündağ, **İflas Hukuku**, 8. Bası, İstanbul, 2009, s.131.

³¹ Özgenç, **a.g.m.**, s.340.

³² Özgenç, **a.g.m.**, 340; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4731.

Suçunun gerçekleşebilmesi için maddede sayılan seçimlik hareketlerden bir veya bir kaçının yapılması yeterli olup, alacaklıların gerçekten zarara uğramış olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Hareketin yapılmasıyla zarar tehlikesinin doğmuş olması yeterli olduğundan suç tipinde netice bulunmamaktadır.

3. Fail

TCK m.161 gerekçesinde belirtildiği üzere hileli iflas suçunun faili ancak iflâsa tabi borçlu, yani tacir olabilir. Failin sahip olması gereken bu nitelik ise suçu özgü suç durumuna getirmektedir³³. Kimlerin iflâsa tabi olduğu hususun-daki belirleme ise İİK ve atf yaptığı Türk Ticaret Kanunu ile ilgili özel kanunlarca tespit edilmektedir.

İİK m.43'e göre³⁴, TTK'ya göre tacir sayılanlar ile tacirler hakkındaki hükümlere tabi bulunanlar ile özel kanunlarına göre tacir olmadıkları halde iflâsa tabi buldukları bildirilen hakiki veya hükmi şahıslar iflâsa tabidir. Düzenlemeden çıkan genel kurala göre sadece tacirler iflâsa tabi olmaktadır. Ancak özel düzenlemelerde de kişi tacir olmasa bile iflâsa tabi olabileceğinin kabul edildiği haller bulunmaktadır.

Tacirin kim olduğunun belirlenmesinde başvurulacak olan 6102 sayılı TTK, bu niteliğin kazanılmasını gerçek kişiler ve tüzel kişiler bakımından ayrı ayrı düzenlemiştir.

a. Gerçek Kişi Tacirler

TTK m.12/1'de, bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişi olarak tanımlanmıştır.

TTK m.12/2'de³⁵ yer alan düzenlemede ise, bir ticari işletmeyi kurup açtığını halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kişinin, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılacağı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere iflâsın istenebilmesi için ticaret sicilinde kayıtlı olması zorunlu değildir. Bu kayıt sadece kişinin tacir olduğuna dair bir karine olup, ispat aracıdır³⁶.

Ticaret yapmaktan menedilenlerin düzenlendiği TTK m.14/1'de³⁷, devlet memurları, hakimler, avukatlar, noterler gibi kişisel durumları ya da yaptığı işlerin niteliği nedeniyle yahut meslek ve görevleri dolayısıyla, kanundan veya bir yargı kararından doğan bir yasağa aykırı bir şekilde ya da başka bir kişinin

³³ Özel bir yükümlülük altında bulunan ve sahip oldukları bu faillik niteliği bakımından ancak bu kişiler tarafından işlenebilen suçlar özgü suçlardır., İçel ve diğerleri, **a.g.e.**, s.90; Aksi yönde olarak Özgenç 5237 sayılı TCK'de suçun özgü suç olarak düzenlenmediği düşüncesindedir, Özgenç, **a.g.m.**, s.351-352.

³⁴ İİK m.43/1: "İflâs yolu ile takip, ancak Ticaret Kanunu gereğince tacir sayılan veya tacirler hakkındaki hükümlere tabi bulunanlar ile özel kanunlarına göre tacir olmadıkları halde iflâsa tabi buldukları bildirilen hakiki veya hükmi şahıslar hakkında yapılır. Şu kadar ki, alacaklı bu kimseler hakkında haciz yolu ile de takipte bulunabilir."

³⁵ TTK m.12/2: "Bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kimse, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır."

³⁶ Y. 19.HD, 15.09.1992, E.7082, K.3910; Y. 19.HD, 02.11.2000, E.5828, K.7383.

³⁷ TTK m.14/1: "Kişisel durumları ya da yaptığı işlerin niteliği nedeniyle yahut meslek ve görevleri dolayısıyla, kanundan veya bir yargı kararından doğan bir yasağa aykırı bir şekilde ya da başka bir kişinin veya resmî bir makamın iznine gerek olmasına rağmen izin veya onay almadan bir ticari işletmeyi işleten kişi de tacir sayılır."

veya resmî bir makamın iznine gerek olmasına rağmen izin veya onay almadan bir ticari işletmeyi işleten kişilerin de tacir sayılacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle kanunen yasaklanmış olmasına rağmen ticari faaliyetlerde bulunan bazı nitelikteki kimselerin bu faaliyetlerden doğacak sorumlulukları da yüklenmeleri sağlanmıştır. Ayrıca iflas tehdidinin yanı sıra, TTK m.14/2'de³⁸, bu kimselerin kanuna aykırı hareketleri nedeniyle hukuki, cezai ve disiplin sorumluluklarının da devam ettiği düzenlenmiştir.

Tacir olmadıkları halde, ticari faaliyette bulunan kimselerin, faaliyette bulunduğu kimlere karşı tacir gibi sorumlu olmaları mümkündür. Bu doğrultuda TTK m.12/3'de³⁹, bir ticari işletme açmış gibi işlemlerde bulunan kimsenin iyi niyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Bu kişiler, tacir sıfatına sahip olmayıp tacirlikten doğan hakları kullanamamasına rağmen iyi niyetli üçüncü kişiler, tacir gibi sorumlu olan bu kişilerin iflasını isteyebileceklerdir⁴⁰.

TTK m.17'de⁴¹, tacir olmayan fakat bir ticari işletme olarak kabul edilen donatma iştirakine⁴² de tacire ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir⁴³. Donatma iştiraki bir tüzel kişiliğe haiz olmamakla birlikte, iştirakin ortakları tacir niteliğine sahiptir. Dolayısıyla tacirlere ilişkin hükümlere tabi olan donatma iştiraki hakkında iflas da mümkün olmakta ve iflas, TTK m.1084'de belirtildiği üzere iştirakin sona ermesine neden olmaktadır. Bu durumda iflas prosedürü, donatma iştirakini oluşturan gerçek kişiler üzerinde uygulanacaktır.

Ticari hayatına son veren tacirin, tacir olmasından kaynaklanan sorumluluklarının da ticari hayatı terk anında sonlanacağı kabul edilmiş olup, İİK m.44/2'de⁴⁴ ticareti terk eden tacirin, terkin ilanını takiben bir yıl süreyle daha iflas yoluyla takip edilebileceği düzenlenmiştir.

Ayrıca TTK'da küçük ve kısıtlılar adına ticari işletmeyi işleten yasal temsilcilerinin de m.13'de⁴⁵ tacir gibi sorumlu olacağı düzenlenmiş olup, iflasa tabi olacağı görülmektedir.

Özel bir kanun olan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda ise yönetici ve denetçilerin sorumluluğuna ilişkin özel hüküm düzenlenmiştir. BK m.110'da⁴⁶,

³⁸ TTK m.14/2: "Birinci fıkraya aykırı hareketin doğurduğu hukuki, cezai ve disipline ilişkin sorumluluk saklıdır."

³⁹ TTK m.12/3: "Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olur."

⁴⁰ Timuçin Muşul, **İcra ve İflas Hukuku**, C.2, 5. Baskı, Ankara, Adalet, 2013, s.1178.

⁴¹ TTK m.17/41: "Tacire ilişkin hükümler donatma iştirakine de aynen uygulanır."

⁴² TTK m.1064/1: "Birden çok kişinin paylı mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi, menfaat sağlamak amacıyla aralarında yapmış oldukları sözleşme gereğince, hepsi adına ve hesabına suda kullanmaları hâlinde donatma iştiraki vardır."

⁴³ Baki Kuru, "Türk Hukukunda İflasa Tabi Olan Şahıslar", **Makaleler**, İstanbul, Arkan, 2006, s.773.

⁴⁴ İİK m.44/2: "Bu ilan tarihinden itibaren bir sene içinde, ticareti terk eden tacir hakkında iflas yolu ile takip yapılabilir."

⁴⁵ TTK m.13: "Küçük ve kısıtlılara ait ticari işletmeyi bunların adına işleten yasal temsilci, tacir sayılmaz. Tacir sıfatı, temsil edilene aittir. Ancak, yasal temsilci ceza hükümlerinin uygulanması yönünden tacir gibi sorumlu olur."

⁴⁶ BK m.110/1: "Bir bankanın yöneticilerinin ve denetçilerinin kanuna aykırı karar ve işlemleriyle banka hakkında 71 inci madde hükümlerinin uygulanmasına neden olduklarının tespiti halinde, bankaya verdikleri zararlarla sınırlı olarak bunların şahsi sorumlulukları yoluna gidilerek, Fon Kurulu kararına istinaden ve Fonun talebi üzerine doğrudan şahsen iflâslarına mahkemece karar verilebilir. Bu karar ve işlemler bankanın

banka yönetici ve denetçilerinin kanuna aykırı karar ve işlemleri nedeniyle bankanın faaliyet izninin kaldırılmasına veya fona devrine ilişkin karar verilmesi halinde bankaya verdikleri zararlar sınırlı olarak şahsen iflasa tabi oldukları düzenlenmiştir.

b. Tüzel Kişi Tacirler

Ticaret şirketleri, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ile kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan teşekkül ve müesseselerin tacir sayılacağı ise TTK m.16/1'de⁴⁷ düzenlenmiş olup, bu sayılanlar *tüzel kişi tacirlerdir*.

TCK'da tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamayacağı düzenlenmiş olup, bu bağlamda tüzel kişilerin suçun faili olamayacağını kabul etmek gerekecektir. Ancak ticari hayatta tüzel kişiliğe sahip şirketlerin iflası mümkündür. Bu iflas, TCK'ya göre hileli iflası teşkil etmekte ise sorumluluk tüzel kişi oranlarına dönecektir. TCK m.161 gerekçesinde de tüzel kişi adına tasarruflarda bulunan gerçek kişiler suçun faili olabilecektir.

Kollektif şirketlerde tacir sıfatı tüzel kişiliğe ait olsa bile TTK m.238/2'de, tacir olmasa bile şirket ortağının iflasa tabi olduğu düzenlenmiştir. Komandit şirketlerde de komandite ortaklar şirket borçları nedeniyle alacaklılara karşı iflasa tabi olarak sorumludurlar⁴⁸. Ortaklarının sorumluluğu sınırsız olan kollektif ve komandit şirketlerde durum böyleyken ortakların sınırlı sorumlu olduğu anonim şirketlerde yalnızca tüzel kişi hakkında iflas kararı verilebilecektir. Eğer ortaklar hileli tasarruflarda bulunmuşsa ortakların ceza sorumluluğuna gidilebilecektir.

4. Mağdur

Hileli iflas suçu, suçu işleyen borçlunun suçu işleme amacı olan alacaklılarının alacak haklarına ulaşmasını engellemek olduğundan, bu suçun mağduru, borçlunun kendi malvarlığı üzerindeki hileli tasarrufları nedeniyle, alacak haklarını tahsil edemeyen veya tahsil edememe tehlikesine maruz kalmış kişilerdir⁴⁹.

hâkim ortaklarına menfaat temini amacıyla yapıldığı takdirde, menfaat temin eden ortaklar hakkında da temin ettikleri menfaat üzerinden uygulanır. Bu suretle tahsil edilen tutarın Fon tarafından ödenen mevduat ve katılım fonu tutarı ve fer'ileri mahsup edildikten sonra bakiye kısmı tasfiye halindeki veya iflasa tabi bankaya iade edilir."

⁴⁷ TTK m.16/1: "Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar."

⁴⁸ TTK m.238/2: "İcra emrinin şirkete tebliğine rağmen borç ödenmediği takdirde, alacaklı, şirketle birlikte ortakların veya bazılarının da doğrudan iflasını isteyebilir."

⁴⁹ Muşul, **İflas Suçları**, s.42; Özgenç, **a.g.m.**, s.352; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.2662; Necati Meran, **Malvarlığına Karşı Suçlar**, Ankara, Seçkin, 2011, s.314.

B. Manevi Unsur

Hileli iflas suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. 5237 sayılı TCK'da kast suçun işlenebilmesi için yeterli görülmüştür⁵⁰. Failin malvarlığını eksiltmeye yönelik fiilleri bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesi suçun manevi unsurunu oluşturmaktadır.

Bilindiği üzere, kural olarak suçlar kasten işlenebilmekte olup, kast kavramının içerisine doğrudan kast ve olası kast girmektedir. Ancak suçların kanuni tanımlarında "bilerek", "bilmesine rağmen", "bildiği halde" gibi ifadelerin yer aldığı durumlarda, söz konusu suç ancak doğrudan kastla işlenebilmektedir⁵¹. Hileli iflas suçuna baktığımızda, böyle bir hususiyet aranmadığı için olası kastla da suçun işlenebileceğini söyleyebiliriz⁵².

C. Hukuka Aykırılık Unsuru

TCK'da sınırlı sayıda olarak düzenlenen hukuka uygunluk sebeplerine baktığımızda, ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebebinin fiili uygun hale getirip getirmeyeceği tartışılabilir. Hileli iflas suçunda mağdur olan alacaklıların rızasının fiili hukuka uygun hale getireceği ileri sürülmektedir⁵³.

Ancak ilgilinin rızasının fiili hukuka uygun hale getirip getirmeyeceği hususunu, suç tipi ile korunan hukuki değeri de dikkate alarak çözmek gerektiğini düşünmekteyiz. Suçla korunan hukuki değer konusundaki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere, hileli iflas suçu ile korunan hukuki değer salt alacaklıların alacak hakları değildir. Dar anlamda alacaklılar korunmakla birlikte, genel anlamda bireysel olarak alacaklıların korunması aracılığıyla ticari hayattaki güven ilişkisi ile ülkenin ekonomik yapısının korunması amaçlanmaktadır. Bu açıdan borçlunun alacaklısı ya da alacaklılarının, borçlunun yaptığı hileli tasarruflara rıza göstermiş olması, kendi alacaklarına kavuşma anlamında feragat etmiş olma anlamına gelebilecekse de, kanaatimizce toplumsal bir menfaat olan ticari güvenin zedelenmesine neden olan borçlunun hileli fiillerine alacaklı ya da alacaklıların rıza göstermesinin fiili hukuka uygun hale getirmeyeceği düşüncesindeyiz⁵⁴.

III. KUSURLULUK

Suç teşkil eden bir fiilin gerçekleştirilmesi halinde ceza sorumluluğunun doğabilmesi için suçun maddi ve manevi unsurları ile hukuka aykırılığın gerçekleşmiş olması yeterli olmayıp, ayrıca failin de işlediği bu fiil nedeniyle kınanabilir nitelikte olması, yani kusurlu kabul edilmesi gerekmektedir⁵⁵. Kusurluluğu etkileyen haller TCK'nın genel hükümlerinde sınırlı olarak sayılmış olup, hileli iflas suçu bakımından uygulanabilecek nitelikte olarak zorunluluk halinin (TCK m.25/2) değerlendirilmesi gerekmektedir.

⁵⁰ ETCK döneminde suçun unsurlarını düzenleyen İİK m.311'de, suçun oluşabilmesi için failin alacaklılarını zarara sokma amacıyla hareket etmesi aranmaktaydı. Ancak fiil zaten alacaklıların haklarına engel olmayı ya da zorlaştırmayı bilerek ve istenerek gerçekleştirildiğinden, suçun kasten işlenebilir olması da yeterli olabilmekteydi, Bkz: Önder, a.g.e., s.403;

⁵¹ Mahmut Koca, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin, 2012, s.153.

⁵² Aynı yönde, Kazancı, **a.g.m.**, s.163; Parlar, Hatipoğlu, a.g.e., s.2671; Aksi görüş, Meran, **a.g.e.**, s.318.

⁵³ Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4736.

⁵⁴ Aynı yönde, Muşul, **Iflas Suçları**, s.55.

⁵⁵ Koca, **a.g.e.**, s.269-270.

Zorunluluk halinin varlığından bahsedebilmek için somut olayda koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir. TCK m.25/2’de düzenlendiği üzere, failin zorunluluk halinden faydalanması için kendisine veya başkasına ait bir hakka yönelik, bilerek neden olmadığı ve başka şekilde kurtulma olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kendisini veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile bu tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak işlediği bir fiil olmalı ki ceza sorumluluğu doğmasın.

Hileli iflas suçu açısından değerlendirdiğimizde, iflasa tabi olan borçlu, gerçekleştirmiş olduğu hileli tasarrufları zorunluluk hali içinde gerçekleştirmiş olmalı ki ceza sorumluluğundan kurtulabilsin. Bu noktada zorunluluk halinin “tehlkeye bilerek neden olmama”, “başka şekilde kurtulma olanağının bulunmaması” ve “orantılılık” koşulları dikkat çekmektedir.

Tehlikeye bilerek neden olmama koşuluna baktığımızda, iflasa tabi borçlunun, iflas tehlikesine düşmesinde kendi gerçekleştirdiği davranışlarının etkisi olmaması gerekmektedir. Ancak iflas tehlikesine düşme hali, ticari işletmenin idare edilmesinden kaynaklanan bir tehlikedir. Bir işletmeyi işleten tacir ise basiretli davranarak ticari hayatın risklerini değerlendirebilme becerisini gösterebilmelidir⁵⁶. Elbette ki iflas hali ticari hayatta karşılaşılabilen bir sonuç olarak kabul edilmekteyse de failin hileli tasarruflarda bulunarak iflasına neden olacak hareketlerde bulunması ile tehlikeye kendisinin sebep olduğunu söylemek gerekecektir. Tehlikeden başka şekilde kurtulma olanağının olması ise, iflasa tabi borçlunun, hileli tasarrufları gerçekleştirmek zorunda kalmadan iflas tehlikesinden kaçma imkanının mümkün olmasını ifade etmektedir. Borçlu, kendi ticari hayatını güvenceye almak uğruna alacaklılarının alacak haklarına zarar verme zorunluluğundan başkaca imkanlara başvuramayacak durumda olmalıdır ki bu koşulun dar olarak yorumlanması gerekir. İİK’da iflas tehlikesine düşen borçlu hakkında iflas ertelemesi gibi kurumların olduğunu dikkate aldığımızda, borçlunu bu imkanları kullanması değerlendirilmelidir. Orantılılık koşuluna baktığımızda ise korunacak hukuki değer ile feda edilmesi düşünülen değerlerin karşılaştırması yapılmalı ve buna göre korunmak istenen değer, feda edilen değerden daha üstün veya en azından eşit düzeyde olmalıdır⁵⁷. Hileli iflas suçu açısından baktığımızda gerek korunmak istenen değer gerekse feda edilen değer, biri borçlunun diğeri ise alacaklının olmak üzere malvarlığına ilişkin haklarıdır. Bu koşul bakımından zorunluluk hali uygulanabilir görülse de her somut olayın özelliklerine göre tehlikeye bilerek neden olmama ve başka türlü korunma imkanının bulunması koşulları zorunluluk halinin varlığı için detaylı biçimde araştırılmalıdır.

IV. CEZALANDIRILABİLİRLİĞİN DİĞER KOŞULLARI

TCK m.161’de hileli iflas suçu işleyen failin cezalandırılabilmesi, hileli tasarruflardan önce veya sonra iflâsa karar verilmiş olmasına bağlanmıştır. Dolayısıyla iflas kararının verilmiş olması, objektif cezalandırılabilme şartı olarak düzenlenmiştir. Objektif cezalandırılabilme koşulları, tipe uygun ve hukuka aykırı olarak bir fiil gerçekleştirilen failin kusurunun da varlığı halinde ceza-

⁵⁶ Burada söz konusu olan tehlike bakımından kanun koyucu “bilerek” ifadesinden, öngörülebilir bir tehlike anlaşılmalıdır. Bilerek ifadesi kastı kapsamına almakla birlikte, bilinçli taksirle sebebiyet verilen tehlikeyi de içermektedir, Bkz: Zeynel T. Kangal, **Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu**, Ankara, Seçkin, 2010, s.278; Koca, **a.g.e.**, s.284.

⁵⁷ Adem Sözüer, “Türk Ceza Kanununda Öngörülen Mazeret Sebeplerine İlişkin Soru ve Cevaplar”, **Yeni Türk Ceza Kanununun Uygulanmasında Sorular ve Cevaplar**, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S. 6, Mayıs 2006, s.232.

landırabilmek bakımından öngörülen istisnai düzenlemelerdir⁵⁸. Bu koşulların niteliği, failin bunların gerçekleşmesini bilmesini ve istemesini gerektirmez.

İflas suçu, ticari güven ilişkisinin ve ülke ekonomisinin korunması amacıyla getirilmiş bir düzenleme olmakla birlikte, ispat açısından objektif cezalandırılabilme şartı olarak iflas kararının verilmiş olması aranmaktadır⁵⁹. Objektif cezalandırılabilme şartı, suçun işlenmesi sırasında mevcut olabileceği gibi, suç işlendikten sonra da ortaya çıkabilmektedir⁶⁰. Her ne kadar iflas kararının suçun unsuru olarak kabul edilmesi mümkün olmasa da iflas kararının borçlunun yaptığı hileli tasarruflardan önce mevcut olması halinde, iflas kararının suçun unsuru olarak görülebileceği ileri sürülmektedir. Bu durumda hileli tasarrufları gerçekleştiren borçlunun mevcut olan iflas kararının varlığını bilmesi gerekecektir ve iflas kararı suçun maddi unsurları arasında kabul edilebilecektir⁶¹. Ancak gerçekleşip gerçekleşmeyeceği gelecekte belli olacak olan, failin iradesi dışında olan iflas kararının, hileli tasarruflardan sonra verilmiş olması halinde ise bu kararı suçun unsuru saymak mümkün değildir.

Ticaret Mahkemesi tarafından verilen iflas kararının cezalandırılabilme artını sağlayabilmesi için kesinleşmiş olması gerekmektedir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki iflas kararı verilmiş olsa dahi, hakim borçlunun fiillerinin hileli tasarruf olmadığına karar vererek hileli iflas suçunun oluşmadığına kanaat getirirse iflas kararı, ceza hukuku bakımından bir etki göstermeyecektir.

V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMERİ

A. Suça Teşebbüs

Hileli iflas suçu, kanun hükmünde sayılan seçimlik hareketlerden en az birini gerçekleştirmekle tamamlanmaktadır. Bu nedenle borçlunun hileli tasarruf olarak nitelendirilen bu hareketleri tamamlayana kadar suça teşebbüs mümkündür. Buna göre; borçlun mallarını kaçırmaya sırasında yakalanması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.

Aşağıda inceleneceği üzere hileli iflas suçunda objektif cezalandırılma şartı olarak öngörülen iflas kararının verilmiş olması, suçun cezalandırılabilmesi için şart olduğundan gerek tamamlanan suçtan gerekse teşebbüs aşamasında kalmış suçtan ceza verilmesi için şarttır.

⁵⁸ Zeynel T. Kangal, "Cezalandırılabilirliğin Objektif Koşulları", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.LXVIII, S.1-2, 2010, s.151; Aksi görüşte olan Özgenç, objektif cezalandırılabilme şartını suçun unsuru olarak kabul etmekte olup, bu şart gerçekleşmeden failin suç oluşturmayacağını belirtmektedir, İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Bası, Ankara, Seçkin, 2010, s.549.

⁵⁹ Kangal, **a.g.m.**, s.162; Saim Üstündağ, "Hileli İflas Suçları Ne Zaman Tamamlanmış Olur ve Böylece Bu Suçlarda Zamanaşımı Süresi Ne Zaman İşlemeye Başlar?", **Makaleler, İçtihat Tahlilleri Çeviriler**, Ankara, Adalet, 2010, s.399.

⁶⁰ İçel ve diğerleri, **a.g.e.**, s.16.

⁶¹ Erman, **a.g.e.**, s.211; Özgenç, **a.g.e.**, s.119; Uğur Alacakaptan, "Hileli İflas Suçunun İşlenme Zamanı ve Anılan Suçta Dava Zamanaşımının Başlangıcı", **Baştuğ Armağanı**, Ankara, 2011, s.219.

B. Suça İştirak

İİK m.311'da iştirake ilişkin düzenlenen özel hükümde⁶², hileli iflas oluşturan fiilleri yapanların müflisin evi halkından kimseler olması halinde onların da müflis gibi cezalandırılacağı düzenlenmektedir. Ayrıca ev halkı dışındaki kimselerin müflisin aktifini azaltmak maksadıyla ona ait taşınır ve taşınmaz malları kısmen veya tamamen saklayan veya kaçırarak ve muvazaa ile temellük eden veya bu hususlarda yataklık veya tavassut eden veya iflâs masasına müracaat ile kısmen veya tamamen asılsız alacaklarını kaydettiren veya müflisin tedavi kabiliyetine azaltmak maksadıyla kendi adına veya müstear adla ticari faaliyetlere girişen kimselerin de aynı cezaya hükmolunacağı düzenlenmektedir.

TCK ile zımnen yürürlükten kaldırılan İİK m.311'de öngörülen özel iştirak halinin hileli iflas suçunda uygulanabilmesi mümkün değildir. TCK'da zaten var olan iştirake ilişkin genel hükümlere göre hileli iflas suçuna faillik ve şeriklik uygulanacaktır.

C. Suçların İçtimaı

Hileli iflas suçunun işlenmesi sırasında başka suçların da işlenmesi mümkün olduğu gibi, failin, aynı mağdur olan alacaklısından, aynı suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanlarda mallarını kaçırmakla zincirleme şekilde de suçu işleyebilecektir. Bu açıdan içtima ilişkisi genel hükümler hileli iflas suçu açısından uygulanabilecektir.

Görünüşte içtimaın bir şekli olan özel-genel norm ilişkisi⁶³ bakımından hileli iflas suçu ile dolandırıcılık suçu değerlendirilebilmektedir. Hileli iflas suçu, dolandırıcılık suçunun özel bir görünümünü teşkil etmektedir. Her iki suç tipinde hileli hareketlerle malvarlığı itibarıyla zarara uğratma söz konusu olmakla birlikte, özel görünümü doğuran farklılıklar fail ve failin hukuken tanınmış olan iflas kurumunu araç olarak kullanması bakımından kendisini göstermektedir. Bu bakımdan hileli iflas ederek alacaklılarını zarara uğratan fail, fiili nedeniyle genel norm olan dolandırıcılık suçundan değil, özel norm olan hileli iflas suçundan sorumlu tutulacaktır⁶⁴.

Belgede sahtecilik suçu işlenerek gerçekleştirilen hileli iflas suçunun söz konusu olması halinde ise, TCK m.212'de düzenlenen özel içtima hükmü gündeme gelecektir. Maddede, Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacağına ilişkin gerçek içtima hali düzenlenmiştir.

⁶² İİK m.311: (2) "Bir numaralı bentte yazılı suçları yapanlar müflisin evi halkından kimseler ise müflis gibi cezalandırılırlar."

(3)"Türk Ceza Kanununun iştirak hükümleri dışında kalsa dahi, müflisin aktifini azaltmak maksadıyla ona ait taşınır ve taşınmaz malları kısmen veya tamamen saklayan veya kaçırarak ve muvazaa ile temellük eden veya bu hususlarda yataklık veya tavassut eden veya iflâs masasına müracaat ile kısmen veya tamamen asılsız alacaklarını kaydettiren veya müflisin tedavi kabiliyetine azaltmak maksadıyla kendi adına veya müstear adla ticari faaliyetlere girişen kimseler hakkında dahi aynı cezalar uygulanır."

⁶³ İşlenen fiile, görünüşte uygulanabilecek iki norm bulunmakta olup, bir normun diğer normdan farklı olarak bazı ek unsur ve özelliklerin içermesi halinde özel-genel norm ilişkisi söz konusu olup, özel normun önceliği ilkesi gereği fiile sadece özel norm uygulanacaktır, Bkz: Kayıhan İçel, "Görünüştü Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y.7, S.14, 2008, s.37.

⁶⁴ Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.4738.

Buna göre hileli tasarrufları gerçekleştiren borçlu, bu tasarrufları sahte belge aracılığıyla gerçekleştiriyorsa hem ilgili sahtecilik suçundan hem de hileli iflas suçundan ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

VI. YAPTIRIM

TCK m.161'de hileli iflas suçu için üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

Hileli iflas suçuna ilişkin olarak TCK m.167/1'de düzenlenen, şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler arasında, bu suçun; haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin; üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinilen veya evlatlığın; aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin zararına olarak işlenmiş olması hali şahsi cezasızlık sebebi olarak düzenlenmiş olduğundan fail cezalandırılmaz. TCK m.167/2'de ise, bu suçun, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi hâlinde; ilgili akraba hakkında şikâyet üzerine verilecek cezanın yarısı oranında indirileceği cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak düzenlenmiştir.

Hileli iflas suçuna ilişkin etkin pişmanlık halinin yer aldığı TCK m.168'de ise, suçun tamamlanmasından sonra, fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadarı indirileceği düzenlenmiştir. TCK m.168/2'de, etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce gösterilmesi halinde ise verilecek cezanın yarısına kadarı indirileceği düzenlenmiştir. TCK m.168/3'de, kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, ayrıca mağdurun rızası aranacağı düzenlenmiş olup, buna göre hileli tasarruflarda bulunarak malını kaçırarak borçlunun, kaçırılan veya gizlenen malı kısmen geri vermesi halinde etkin pişmanlık hükmünün uygulanması mağdurun rızasına bağlı olacaktır.

Hileli iflas suçunda dava zamanaşımının belirlenmesinde ise iflas kararının belirleyiciliği tartışmalıdır. Belirttiğimiz üzere suçta objektif cezalandırma şartı olarak öngörülen iflas kararı, suçun tamamlanması bakımından önem arz etmemektedir. 5237 sayılı TCK'da düzenlenen dava zamanaşımına ilişkin m.66'ya baktığımızda, zamanaşımının suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlayacağı düzenlenmiştir. Hileli iflas suçu, maddede öngörülen seçimlik hareketlerden en az birinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanmaktadır. Açıkladığımız üzere suçu oluşturan hileli tasarrufların iflas kararından sonra da gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu bakımdan iflas kararından sonra gerçekleştirilen hileli tasarruflar açısından dava zamanaşımının suçun işlendiği tarih olan hileli tasarrufun gerçekleştirildiği tarih olarak kabul etmek gerekecektir. Ancak iflas kararından önce gerçekleştirilen hileli tasarruflar açısından dava zamanaşımının belirlenmesi konusu tartışmalıdır. Hileli tasarrufun gerçekleştirildiği tarihin dava zamanaşımının başlangıç tarihi olarak kabul edilmesi, fiil dışında gerçekleşmesi beklenen iflas kararının belirsiz bir süre boyunca verilmemiş olması ihtimalinde dava zamanaşımının dolması ve bu nedenle tamamlanmış bir su-

çün cezasız kalmasına neden olabilecektir⁶⁵. Kanaatimizce iflas kararından önce gerçekleştirilen hileli tasarruflar bakımından dava zamanlaşımı, fiilin cezalandırılmaya layık bulunduğu an olan iflas kararının kesinleştiği tarih olmalıdır. Bu durumda hileli iflas suçuna bakan mahkeme, iflas kararının alınmasını bekletici mesel yaparak zamanlaşımını durdurabilecektir ve suç cezasız kalmayacaktır.

Hileli iflas suçu, re'sen soruşturulan ve kovuşturulan bir suç olup, şikayet koşulu aranmamaktadır. Görevli mahkeme ağır ceza mahkemesi⁶⁶ iken; yetkili mahkeme, hileli iflas oluşturan fiillerin gerçekleştirildiği yer, bu yer belirlenemiyorsa CMK m.13'de düzenlenen özel yetki kuralına göre belirlenen yer mahkemesidir.

KAYNAKÇA

ALACAKAPTAN, Uğur: "Hileli İflas Suçunun İşlenme Zamanı ve Anılan Suçta Dava Zamanlaşımının Başlangıcı", **Baştuğ Armağanı**, Ankara, 2011.

BAKICI, Sedat: **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümler 1**, Ankara, Adalet, 2008.

DÖNMEZER, Sulhi: **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 16. Bası, Beta, İstanbul, 2001.

ERMAN, Sahir: **Şirketler Ceza Hukuku**, İstanbul, 1993.

İÇEL, Kayıhan/ SOKULLU-AKINCI, Füsun/ ÖZGENÇ, İzzet/ SÖZÜER, Adem / MAHMUTOĞLU, Fatih S./ ÜNVER, Ünver: **Suç Teorisi**, 2. Kitap, 3. Bası, İstanbul, Beta, 2004.

İÇEL, Kayıhan: "Görünüştü Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y.7, S.14, 2008, s.35-49.

KANGAL, Zeynel T.: **Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu**, Ankara, Seçkin, 2010.

KANGAL, Zeynel T.: "Cezalandırılabilirliğin Objektif Koşulları", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.LXVIII, S.1-2, 2010, s.151-168.

KAZANCI, Behiye Eker: "Hileli ve Taksirli İflas Suçları", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı.9, Aralık 2006, s.152-166.

KOCA, Mahmut: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin, 2012.

KURU, Baki: **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Bası, İstanbul, Türkmen, 2006.

KURU, Baki: "Türk Hukukunda İflasa Tabi Olan Şahıslar", **Makaleler**, İstanbul, Arıkan, 2006, s.769-783.

⁶⁵ Özgenç, objektif cezalandırılabilme şartının arandığı suçların tamamlanmasını şartın gerçekleşmesine bağlı olduğunu belirttiğinden, dava zamanlaşımının iflas kararının alınmasıyla birlikte başlayacağını ifade etmektedir., Özgenç, **a.g.m.**, s.354-355; aksi görüşte olan Üstündağ, zamanlaşımının her suç oluşturan fiil açısından ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini; iflas kararının ise cezalandırılabilmek için gerekli olduğunu ifade etmiştir., Üstündağ, **a.g.m.**, s.399-400.

⁶⁶ **5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun m.12:** "Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan ... hileli iflas (m. 161) suçları ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir."

- MERAN, Necati: **Malvarlığına Karşı Suçlar**, Ankara, Seçkin, 2011.
- MUŞUL, Timuçin: **İflas Suçları – Taksirathı ve Hileli İflas Suçları ile Diğer İflas Suçları**, İstanbul, Filiz, 1998.
- MUŞUL, Timuçin: **İcra ve İflas Hukuku**, C.2, 5. Baskı, Ankara, Adalet, 2013.
- ÖNDER, Ayhan: **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**, İstanbul, Filiz, 1994.
- ÖZGENÇ, İzzet: **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, Ankara, Seçkin, 2002.
- ÖZGENÇ, İzzet: “İflas Suçları”, **Haluk Konuralp Anısına Armağan**, 2. Kitap, Ankara, Yetkin, 2009, s.333-367.
- ÖZGENÇ, İzzet: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Bası, Ankara, Seçkin, 2010.
- PARLAR, Ali / HATİPOĞLU, Muzaffer: **Açıklamalı – Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C.3, Ankara, Seçkin, 2010.
- POSTACIOĞLU, İlhan E.: **İflas Hukuku İlkeleri**, C.1, İstanbul, 1978.
- SAVAŞ, Vural/ MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık: **Türk Ceza Kanunu'nun Yorumu**, Ankara, Seçkin, 1999.
- SÖZÜER, Adem: “Türk Ceza Kanununda Öngörülen Mazeret Sebeplerine İlişkin Soru ve Cevaplar”, **Yeni Türk Ceza Kanununun Uygulanmasında Sorular ve Cevaplar**, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S. 6, Mayıs 2006, s227-237.
- SÖZÜER, Adem: “Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Hans-Heinrich Jescheck’in Türk Ceza Hukuku Reformuna Katkıları”, **Risk Altındaki Global Dünya Toplumu ve Ceza Hukuku**, İstanbul, 2011, s.243-271.
- TOROSLU, Nevzat: **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara, Sevinç, 1970.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: **İflas Hukuku**, 8. Bası, İstanbul, 2009.
- UYAR, Talih: “Taksirathı (Taksirli) ve Hileli İflas”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.44, Özel S.2009, 2010, s. 941-972.
- ÜNVER, Yener: **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Ankara, Seçkin, 2003.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: “Hileli İflas Suçları Ne Zaman Tamamlanmış Olur ve Böylece Bu Suçlarda Zamanaşımı Süresi Ne Zaman İşlemeye Başlar?”, **Makaleler, İçtihat Tahlilleri Çeviriler**, Ankara, Adalet, 2010, s.393-400.
- YAŞAR, Osman / GÖKCAN, Hasan Tahsin / ARTUÇ, Mustafa: **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt.4, Ankara, Adalet, 2010.